

Foregående Assens Amt.

IV. Hindsgavls-Amt.

Hindsgavls-Amt er samlet med Assens-Amt under een, Amtmand. Det grændser mod Vesten og Norden til Lillebelts Vande; mod Østen til Skoubye-Herred i Nyeborg-Amt; og mod Søndén til Assens-Amt eller Baag-Herred. Af Beltet haves got Strandfiskerie for dem, som boe ved Søkysterne, af alle Slags Fiske. Ved Gamborg

holdes Marsviinsjagt i Søen af et Selskab fra Middelfart. Hindsgavls-Amt bestaaer kun af et eeneste Herred, som er

H. Vends-Herred.

Vends-Herred indbefatter eet Kiøbstædsogn, som er Middelfart og nitten Landsbye-Kirkesogne, hvilke ere: 1) Kauslunde-Sogn; 2) Giøldsted-Sogn; 3) Rørup-Sogn; 4) Føns-Sogn; 5) Ørsløv-Sogn; 6) Udbye-Sogn; 7) Fieldsted-Sogn; 8) Harndrup-Sogn; 9) Balslev-Sogn; 10) Æibye-Sogn; 11) Huusbye-Sogn; 12) Gamborg-Sogn; 13) Brenderup-Sogn; 14) Oure-Sogn; 15) Veilbye-Sogn; 16) Asperup-Sogn; 17) Roerslev-Sogn; 18) Nørreaabye-Sogn; 19) Indslev-Sogn. Vi merke nu hvert. Kirkesogn især, nemlig:

1) **Middelfartkiøbstæd-Kirkesogn**; hvortil hører ogsaa Hindsgavl, en Herregaard med tilhørende Leerbiergheiges-Engelsborg, Beenshuse, og Øen Fanøe eller Fænøe.

Middelfart, en skøn Søekiøbstæd, beliggende 6 Mile fra Odense, 4 Mile fra Assens, 7 Mile fra Faaborg, 10 1/2 Miil fra Svendborg, 3 Mile fra Bogense, 10 Mile fra Nyeborg og 8 Mile fra Kierteminde. Den ligger ved det lille Belt, som her er smaltest og neppe en Fierdingvei breedt, og kaldes Middelfart-Sund; da Overfarten herfra skeer til det lige over for beliggende Færgestæd Snoghøy i Jylland. Det er at merke, at denne Kiøbstæd med sine to Marker og 5 smaa Lykker, saavel som Herregaarden Hindsgavl med sine Enemærker og Skove, ligger paa de 3 Sider af det lille Belt, og er en omflydt Peninsel; Byen derimod er landfast paa den østre Side. Dens Poli Høide er 55 Grader 21 Minuter.

Udi gamle Brevskaber kaldes Byen Melfar og Medelfar, formodentlig af de 3 Overfarter over det lille Belt, nemlig ved Assens, Middelfart og Strib, af hvilke Overfarten ved Middelfart er baade den korteste og den mellemste. Kong Kristian den Fierde skal have ladet denne Bye befæste; men der er nu slet intet mere tilbage af saadan Fortifikation, undtagen ved Byens søndre Side, hvor man finder to Grave og Volde. Det synes som at hele Søkysten omkring denne Halvøe, hvorpaa Middelfart og Hindsgavl ligger, har været næsten overalt omgivet med Volde og Forsvarsskanser baade imod Holsteen og Jylland, saavel som og de tvende

i Sundet ved Hindsgavl liggende Øer, Fænøe- og Fænøe-Kalv. Byen har smukke Bygninger paa den søndre Side af Byen, og fra Byen falder en deilig Udsigt paa den med Skov beklædte jyske Landside.

Byens Kirke, kaldet St. Nikolai, er 65 Alen lang og 27 Alen breed, med en anseelig Altertavle af Billedhuggerværk, og et smukt Orgelværk. Byens Fattige har et Fattig-Huus for 7 fattige Lemmer, og Iversens Hospital for 4 Lemmer. Lige over for Kirken er Raadstuen, af to Etager, hvor Raadstue- og Byeting holdes.

Byens Magistrat er en Byefoged. Under denne Byes Toldbod sorterer det tre Fierdingvei herfra liggende Stribs-Færgested. Vandet her i Byen er ikke med det beste, hvorover de Formuende lade hente Vand en Fierdingvei derfra ved Skierbeksmølle. Byen har 3 Hestemøller og en Veirmølle paa Byens Mark.

Byens frie Kiøbstædjorder strække sig en Fierdingmiil i Øster og Sønder fra Byen; Beltet indelukker den nordre Side, og Herregaarden Hindsgavl indelukker den venstre Side. De ere inddeelte i to Marker, nemlig Møllemark og Bøndermark, og 5 Lykker, som udgiør 600 Tdr. Pløieland.

Byens Kiøbmænd handle paa Norge med Korn, Malt og Fedevahre, og især med røged Flesk, da Fleskehandelen til denne Bye er større end til nogen anden Kiøbstæd i Fyhn; thi herfra udskibes aarlig 10000 Tønder Korn og 200 Skippund Flesk; ligeledes en Mængde af dansk Kornbrændeviin. Udi Byen er en Dynevaarfabrike, som ved visse Kiøbmænds Understøttelse drives med den Lykke, at der forarbeides og udføres for 3000 Rigsdaler Dynevaar om Aaret, baade til Norge, Flensborg og Kiøbenhavn.

Byen har ogsaa god Næring af de Reisendes Passage herigennem over det lille Belt fra og til Snoghøy i Jylland, hvilken Passage er i ypperlig Stand, og er her den allerbeqvemste, eftersom Distancen fra Middelfartbroe til Snoghøybroe i Norden til Vesten er omtrent 4300 geometriske Fod; og fra Gremmers-Mosebroe, som kaldes Kongebroen, fordi den er allene til Kongens Tieneste, beliggende Vesten fra Byen og Sønden for Snoghøy, er ikkun omtrent 3400 Fod. Da derimod den nordligere Overfart over det lille Belt, nemlig fra Strib til Fridericia, er over en halv Miil; og den sydligere Overfart, som Posten altid gaaer, nemlig fra Assens til Aaresundsfærge, er 2 Mile. Herigiennem passerer ikke allene det hele Høikongelige Huus paa deres Reiser til Holsteen, men endog de fleste Herskaber; og om Vinteren i Drivistiden, saavelsom og i haardt Veir, maae Posterne ogsaa gaae herover; her transporteres

ogsaa Regimenterne, saavelsom Rekruterne af de udenlandske Hvervinger. Færgesmakken afgaaer hver Dag om Sommeren Klokken 7 Formiddag, og om Vinteren Klok. 8, og derfor betaales efter en vis fastsat Taxt. Denne Færge, til de Reisendes Befordring, kan rumme en Deel Passagerer, saa og 10 a 12 Heste, og holdes af Kongens Færgemand, foruden to Roerbaade.

Ved dette Færgested lader Kongen, under Krigs- og Landkommissarii Direktion, holde en større Transportfærge, som kan rumme 16 til 22 Heste, og bruges allene til de kongelige Herskabers og Armeens Transporter; dog maae i disse forefaldende Tilfælde alle de øvrige Færger og Baade ved Middelfart, Snoghøy, Strib og Fridericia, møde tillige og være behielpelige. Men naar kontrair Vind og Strøm falder, skeer Transporten fra den ommeldte under Hindsgavls Lykker beliggende Kongebroee, kaldet Gremmermose-Broe, som er en halv Fierdingvei fra Byens Broe, hvor Overfarten er altsaa en Fierdedeel kortere end fra Middelfart; samme Kongebroee vedligeholdes for Kongens Regning.

Byen har ingen sikker Havn, hvorudover de Skibe, som ligge der enten for at losse eller lade, maae i paakommende Storm ofte med stor Fare vinde Anker og søge Havn under den jydsk Val, Fænøe, eller og paa den søndre Side af Byens Marker, under hvilke Byens Fartøier altid ligge i Vinterhavn. Skibsbroen er, formedelst Strømmen og det nær ved Landet værende dybe Vand, ikkuns 41 Alen lang og 24 Alen breed, og lider ofte saa stor Skade af Strømmen og Driviis, at de bevilgede Broepege neppe kan strække til Broens Vedligeholdelse.

Ved Byen falder skiønt Fiskerie i Beltet af Torsk, som fanges med Snore og Krog; ligeledes Skrupper eller sorte tykke Flyndre, Plædder eller hvide tynde Flyndre, Makreel, Sild, Hornfisk, Pighvarre, Ørreder, Krabber, Reger, Aal og prægtige Muslinger. Byen har et matrikuleret Bundgarns-Stade og en Aalegaard. Dette Fiskerie er et Næringsmiddel for de Familier, som vedligeholde Marsvins-Jagten. Disse Marsvins-Jægere ere et sluttet Selskab eller Laug af 30 Byens Borgere, som alle ere vante til Søen, og ere afdeelte i 3 Roder med Oldemand, foruden Byefogden, der er Oberbiesidder, og de tilvoxende Reserver. Denne Marsvinsjagt tager sin Begyndelse Mortensdag, og vedvarer med sluttet Laug (hvoraf ingen tør udeblive) indtil Kyndelmisse; i hvilken Tid Jægerne ere fordeelte i 10 Baade og 3 Mand i hver Baad, hvo af de 3 Baade som Udposter, bestandig fra Daggrye indtil Tusmørket, maae holde Søen, og ligge bestandig

paa Udkik, fra Stendruphage af indtil Øen Fænøe, da de andre 7 Baade, som Hovedkorpset, ligge under Fønsskov og oppebie Forposternes Signaler. Og naar Signalet er givet, rangere de sig med al Orden til Jagt, forfølger, slaaer i Vandet og raaber efter Marsvinene, hvilke komme fra Nordsøen i forskellige Rudeler væltende frem i Søen; Derpaa drives Marsvinene ind i en Bugt under Gamborgland, omtrent tre Fierdingvei Sydost fra Middelfart, hvor da da fanges imellem to ganske tynde Garn. Jægerne begive sig da med store Støvle paa ud i Vandet til dem, stikke dem som Sviin med Knive, og slæbe dem i Land paa en liden Øe, kaldet Sviinøe. Dersom Dagen strækker til, saa begive de sig ud paa Jagten paa nye igjen.

Hele Jagten skeer med den største Orden og Nøiagtighed, som fortiener Tilskuernes Opmerksomhed. Denne Jagt skeer af dem alle Dage, undtagen om Løverdagen, da Fangsten deles. Imidlertid afhentes Svinene om Aftenen i Baade fra Sviinøe, føres hen til Middelfart og forvares i et Huus til Løverdagen, da man paa en bestemt Plads forlægger Svinene, afskiærer Spækket eller Flesket, som deles med Vægt og enten bortsælges til Bønderne, som fiittig indfinde sig samme Dag for at købe samme, eller og af Jægerne selv brændes til Tran, hvorpaa de have god Aftræk.

Laugets Skraa eller Lov, om alt hvad der er at agte ved Jagten og i Laugshuset, er begyndt Aar 1593, og er siden forbedret med Tillæg. Kongens Told af Marsviinsjagten er hvert siette Sviin, hvilken Told er forpagtet til Lauget for 70 Rd. aarlig. Kirken eier fra Arilds Tid en Lod i denne Marsviinjagt, som er en Tredivtedeel, der af Lauget aarlig betales med 16 Rdlr. til Kirken. Byefogden, som Oberbiesidder i Lauget, nyder tilligemed Sognepræsten aarlig hver eet Sviin, omtrent paa 3 til 4 Lispunds Vægt.

Fordi disse Marsviin fanges og trækkes i Land paa Gamborggrund, der tilhører Grevskabet Vedelsborg, saa formeente Grevskabet at tilegne sig samme Jagt med Middelfarternes Udelukkelse; men ved kongeligt Reskript af 9. December Aar 1718 blev Marsvinejagten tilkiendt Middelfarts Borgere, og Gamborg-Bønder blev allene forundt at jage om Løverdagen, da Middelfart. Jægere ikke ere i Søen.

Byen mangler en ordentlig Post; men det Postbud, som Byen selv holder, afgaaer til Baads hver Tirsdag- og Fredag-Morgen over til Fridericia, og kommer derfra tilbage om Eftermiddagen med Breve. Udi Byen holdes aarlig fire Markeder med alle Slags Haandværkers Arbeide og Galanterier. Det første Marked holdes den 14. Februarii;

Heste- og Qvægmarked holdes hver Tirsdag i Fasten; det andet Marked er den 4. Julii; det tredie er den 12. September; og det fierde den 31. Oktober, et Qvægmarked.

Til Middelfarts Kirkesogns Udenbyes-Menighed hører:

a) Den Herregaard **Hindsgavl**, som i ældgammel Tid har været et fast Slot, beliggende ved Middelfart-Sund paa en Odde, der løber ud i det lille Belt. I fordum Tid er den kaldet Grimborg, og Herved er endnu en Mose, kaldet Grimborgmose. Siden blev den kaldet Helgenæs eller Hegnæs; ligesom og Skoven hedder Helgenæsskov. Gaardens frie Hovedgaards-Taxt er 53 Tdr. 3 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb. Udi Gaardens Lykker eller Enemærker findes en Banke med sort glimrende Jernsand, eller Sølv-Skriversand, hvoraf aarligen oversendes nogle Tønder til Kiøbenhavn, til Brug for Kanzelliets Kontoirer og andre Skriverstuer; samme Skriversand er et Næringsmiddel for fattige Koner i Middelfart, der sanke og rense Sandet for 8 Skill. Skieppen. Ligeledes findes i Hindsgavls-Enemærker en mineralsk Sundhedskilde, tæt neden ved Søndenstrand, hvis Vand vidner om Grundens jernagtige Indhold, og gjør, naar det drikkes paa Stedet, samme Virkning, som Pyrmontervand. Denne Kilde besøges stærk St. Hansaften. Til Herregaarden hører Leerbiergheiges-Ængelsborg, Beenshuse. Denne Herregaard ligger en Fierdingvei Vestsydvest fra Middelfart.

b) Den Øe **Fænø** eller Fanø, beliggende Sydsydvest fra Middelfart, er en Fierdingvei lang, har i Omkreds 16000 danske Alen; den staaer for Hovedgaards-Taxt 38 Tdr. 3 Fkr. 1 Alb., og har 4 Beboere. Den har tilforn hørt til Grevskabet Vedelsborg, men er nu kjøbt til Herregaarden Hindsgavl. Vestsydvest for Øen Fænø ligger Eilandet Fænø-Kalv, som er matrikuleret under Hindsgavls-Enemærker, har ingen Beboere og bruges allene til Græsning for ungt Qvæg. I Krigens Tid under Kong Friderik den Fierde blev dette Eiland gjort til en Skandse, som er endnu ubeskadiget og i god Stand; fra samme Eiland kan der skydes over baade til den slesvigske, fyhnske og jydske Strandbred, samt Øen Fænø.

c) **Middelfart-Veirmølle**, beliggende en Fierdingvei østen fra Byen Middelfart.

2) **Kauslunde-Sogn** er Annexet til Middelfart-Kiøbstædskirke. Dertil hører Kirkebyen Kauslunde, hvis Kirke er anseelig; Svendstrup, Valbye, Skrillinge. Sognet har 50 Gaarde og 309 Tdr. Hartkorn. Kongetienden er henlagt til Professor Eloqventiæ ved Odense-Gymnasium, imod 80 Tdr. Byg aarlig at svare til Sognepræsten for Middelfart og Kauslunde. Præstetienden deles imellem Sognepræsten, som faaer de to Dele, og den residerende Kapellan, som faaer den tredie Deel. Gudstienesten i Annexet forretter Kapellanen, som derfor hæver hele Offeret og Akcidentierne, tilligemed en Trediedeel Tiende.

3) **Gieldsted-Sogn**; hvortil hører Kirkebyen Gieldsted; Taarup; Lunge; Kindstrup; Hønnerup. Dernæst eneste Gaarde, Trygen; Hønneruplund, tilforn kaldet Hønnerupskov, har sin Jord for sig selv. Hønnerup-Hovgaard, har tilforn været et adeligt Sæde, men er nu en Bondegaard. Holme; Volden, er et ringe Boel, men har formodentlig været en Herregaard, siden der endnu sees Spor af Graver og Volde. Sognet har 56 Gaarde. Her i Sognet ligger et Bierg, Faustenbierg kaldet, som er bekjendt af Greve Kristoffer, saasom Kong Kristian den Tredies Armee gjorde der et stort Nederlag paa Fienderne.

4) **Rørup-Sogn** er Annexet til Gieldstedkirke. Dertil hører Rørup; Henkebølle; Aalsboe; Æbberup; Munkegaarde; Dybmøse; Dybmosegaard, er en Selveier-Bondegaard, og har sine Jorder for sig selv. Gribsvad-Kroe, er smukt opbyggt og ligger paa Landeveien, med nogle Huse. Søndergaard, en Herregaard, hvis Hovedgaards-Taxt er 36 Tdr. 3 Skpr. Hartkorn, Skovskyld 9 Tdr. 1 Fkr.; Giested Konge- og Kirketiende er 84 Tdr. 4 Skpr. Ærholm, en Herregaard, som først blev komplet Aar 1720; dens Hovedgaards-Taxt er 18 Tdr. 2 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb., Skovskyld 5 Tdr. 3 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb.; Rørup Konge- og Kirketiende er 49 Tdr. 4 Skpr. 1 Fkr. Hartkorn, og har god Egeskov. Denne Herregaard har tilligemed den Herregaard Søndergaaard i alt frie og ufrie 842 Tdr. 1 Skp. 2 Alb. Hartkorn, Skovskyld 19 Tdr. 7 Skpr. 1 Alb. og Mølleskyld 5 Tdr. 4 Skpr. Gaarden har 7 Marker, og 7 Indhegninger af Enge og Skove. Begge disse to Herregaarde, nemlig Ærholm og Søndergaard, ere Aar 1768 oprettede til et Stamhuus. Dette Sogn har i alt 37 Bøndergaarde.

5) **Føns-Sogn**, hvis Kirke ligger tusinde Skridt fra Byen paa Marken, har 28 Gaarde. Dertil hører Fønsbye, som har 18 Gaarde; og har i fordum Tid været en Kiøbstæd, kaldet Fønsøre, ikke langt fra Middelfart, hvoraf sees nogle faa Rudera. Der var og sammesteds et Færgested over Beltet; (see Th. Birkerods Msk.) Udi Fønsskov findes Rudera af et gammelt Slot, kaldet Fønsgaard, med Graver om. I Marken findes nogle hedenske Begravelser. Æl-Hovedmark. Bannerslund, en Herregaard, beliggende paa en lystig og med god Skov bevoxen Halvøe imellem tvende Fiorde, saa at Udsigten over det lille Belt til Sønder- og Nørre-Jylland er meget behagelig. Denne Gaard hører under Grevskabet Vedelsborg; dens Hovedgaards-Taxt er 21 Tdr. 6 Skpr. 3 Fkr. 2 Alb., Frihedsgods 20 Tdr. 4 Skpr. 3 Fkr., Kirkejord 5 Tdr. 1 Skp. 1 Fkr. 2 Alb., Bøndergods 219 Tdr. Dette hele Føns-Sogn ligger imellem Havet til Sønder og Nord, og er fast som en Peninsel eller Halvøe. Man har her ved Havet fundet Bernsteen nogle gange.

6) **Ørslev-Sogn** er Annexet til Fønsskirke. Til Sognet hører Ørslevbye, som har 10 hele og 2 halve Gaarde, 1 Boel og 7 Huse. Ællesøe, har 5 Gaarde, 3 Huse. Tellerupbye, har 4 hele og en halv Gaard, 1 Boel og 5 Huse. Tybring, en Herregaard, som hører under Grevskabet Vedelsborg. Nogle kalde den Tybrind, fordi 10 Brønde eller Kildevæld gjøre de vandrige Graver omkring Borgegaarden; dens Hovedgaards-Taxt er 76 Tdr. 5 Skpr. 2 Fkr. 1 Alb., Hovedgaardsfrihed og frie Kirkejord er 21 Tdr. 2 Skpr. 3 Fkr. 1 Alb., Bøndergods 300 Tdr. 4 Skpr. 2 Fkr. 1 Alb., Skovskyld 9 Tdr. 4 Skpr. Paa Gaardens Mark, kaldet Flekken, gjorde de Svenske Aar 1657 Landgang. Tybring-Skovhuus; Ørsløvs-Skovgaard; Høybeksmølle; Gammeldamsmølle; Hylkenmølle; Lammesmølle; Ulvsrød; Kiærlingberg, hvor Birketinget for Grevskabet Vedelsborg holdes hver Løverdage; Bedehuset; Balslevgaard, hvis Jorder ligger for sig selv paa Ørslevgrund ved Skovgaarden, men Bygningen er henflyttet til Balslevbye. Paa Tellerup-Eiendom er Tellerup-Søe, hvori fanges Giedder, Aborrer og Aal; samme Søe har sit Tilløb fra Sandbieregene, og har derfra Affald til Hylkenmølle. Norden for Ørslevkirke løber Brende-Aae, som skiller Vends-Herred fra Baag-Herred.

7) **Udbye-Sogn**, som har 36 Gaarde. Dertil hører Udbye med Udbye-Mosegaard og Brøndegaarde; Roelund; Roenæs, hvor Præstegaarden ligger; Vibye; og en Mølle.

8) **Fieldsted-Sogn**, som har 35 Gaarde. Dertil hører Fieldstedbye og Mølle, Gildbroemølle, 2 Skovhuse. Kaaberbøllegaard, hører under Billisbøllegaard. Kaaberbøllehuus, og 3 andre. Fiellerupbye, hvor Præstegaarden ligger. Sletterødbye, med 3 Huse. Billisbølle, en Herregaard med skøn Skov og Eiendom, hvis Hovedgaards-Taxt er 46 Tdr. 1 Fkr. 1 Alb., Skovskyld 6 Skpr. 2 Alb.; men Aar 1760 separerede den da værende Eier baade Gaard og Gods ved Auktion, saa at Gaarden nu er ufrie.

9) **Harndrup-Sogn** er Annexet til Fieldsted-Kirke. Harndrup-Kirke ligger paa en høi Banke, og neden under Banken er et Kildevæld. Til Sognet hører Harndrupdye, med Mølle og 2 Huse. Af Graderupbye i, Brenderup-Sogn hører een Gaard og to Huse til dette Sogn.

10) **Balslev-Sogn** har 33 Gaarde. Til Sognet hører Kirkebyen Balslev; Balslev-Mosegaard; Gielbierg, een Gaard. Udi Sognet paa Marken er et hedensk Alter, kaldet Prædikestolen.

11) **Æibye-Sogn** er Annexet til Balslev-Kirke. Til Sognet hører allene Kirkebyen Æibye.

12) **Huusbye-Sogn**, hvis Kirke er anseelig, tilligemed et anseeligt Taarn med Spiir, og et Orgelværk. Ved Kirken ere to Ligkapeller, nemlig eet paa den søndre og eet paa den nordre Side, for Greverne af Vedelsborg, hvori sees den grevelige Vedelske Stamtavle med Vaabener. Ved Kirken er bygt Aar 1741 et Hospital til 6 Lemmer, som nyde ugentlig af Grevskabet hver 2 Mark. Til Sognet hører: Huusbye; Æskiær: Hygind; Hygindtorp; Hygindmølle; Sønderaabye, hvor Præstegaarden ligger: thi i forðum Tid har Kirken staaet paa Sønderaabye-Mark, nærmere ved Stranden, hvoraf endnu sees mange Rudera. Brandsøe, en Øe, 1/2 Miil i Omkreds, har kun een Beboer, er et got og frugtbart Agerland, har god Skov og anseelig Tørvemose; Øen er anslaget for 13 Tdr. 1 Skp. 3 Fkr. 2 Alb., Hartkorn, og Skovskyld 2 Skpr. 2 Alb. Vedelsborg, den grevelige Residenz og

Hovedsædet for Grevskabet Vedelsborg. Denne Gaard og Gods, som er af stor Vigtighed formedelst Egnens Frugtbarhed og de stærke tykke Skove, er tilforn kaldet Iversnæs, indtil Aar 1672 den 11. Decbr., da Iversnæs og flere underliggende Gaarde bleve oprettede til et Lehngrevskab af Baron Vilhelm Friderik Vedel, og blev kaldet Vedelsborg. Paa Gaarden blev Aar 1706 indrettet en meget skøn Slotskirke eller Kapel, med kostbare Ornamentter og Malning paa Altertavlen. Sognepræsten til Huusbye har tillige dette Slots Kapel, som et Annex at forrette Gudstieneste udi; og kaldes han tillige Hofprædikant til Vedelsborg Kapel.

Vedelsborgs Hovedgaards-Taxt er 70 Tdr. 4 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb., Frihed 9 Tdr. 6 Skpr. 1 Fkr., Friheds Hartkorn 300 Tdr., kontribuerende Bøndergods 254 Tdr. 6 Skpr. 1 Fkr. 2 Alb. Hartkorn, og Mølleskyld 10 Tdr.; Minendahls Hovedgaards-Taxt er 13 Tdr. 7 Skpr. 2 Fkr.; frie Kirkejorder 3 Tdr. 3 Skpr. 2 Alb., Bøndergods 278 Tdr. 7 Skpr. 2 Alb., og 22 Tdr. Mølleskyld; Huusbye Konge- og Kirketiende 37 Tdr.; Tanderup Konge- og Kirketiende 51 Tdr. 4 Skpr.; Ørslev Konge- og Kirketiende 33 Tdr.; Balslev Konge- og Kirketiende 72 Tdr.; Føns Konge- og Kirketiende 22 Tdr.; Udbye Konge- og Kirketiende 58 Tdr. 4 Skpr.; Gamborg Konge- og Kirketiende 21 Tdr.; Brandsøe, hvorpaa er een Bondegård 13 Tdr. 1 Skp. 3 Fkr. 2 Alb.; Baagøe, har 16 Gaardmand og 13 Huusmand, af Hartkorn 80 Tdr. 1 Skp. 3 Fkr.; Tybring og Bannenslund Herregaardes Hartkorn er allerede forhen anført ved Gaardene: og udgjør saa Grevskabet alt i alt den Summa 2026 Tdr. 1 Skp. 3 Fkr. Grevskabet har sit Birketing, som holdes i Tinghuset i Kierlingberg i Ørslev-Sogn. Paa Grevskabet er Aar 1742 oprettet ti Skoler. Til Huusbye-Sogn hører ogsaa Holmehuse, Hvidensand. Dette Sogn har i alt 46 Gaarde.

13) **Gamborg-Sogn**; hvortil hører Kirkebyen Gamborg, som har 17 Gaardmænd, en Mølle og 6 Huusmænd. Sviinøe, en Øe ved Gamborg, er kun smal, men en halv Miil lang, og bruges meest til 120 Høveders Græsning. Paa denne Øe trække Marsvins-Jægerne fra Middelfart deres Marsvinsfangst op. Ved Gamborgbye er en skøn Kilde, og i Marken sees to hedenske Begravelser. Udi Sognet findes Rudera af et Slot, kaldet Borg eller Boren, hvorfra haves Prospekt til Holsteen.

14) **Brenderup-Sogn**, hvor den beste fyhnske Humle voxer, bestaaer af følgende Byer, nemlig: Kirkebyen Brenderup. Kiersgaard, en Herregaard, beliggende tæt ved Kirken; dens Hovedgaards-Taxt er 87 Tdr. 7 Skpr. 2 Fkr., Skovskyld 7 Tdr. 6 Skpr. 2 Fkr., 2 Alb.; ved Gaarden er stor Skov. Skovshøyrup; Aahøyrupbye; 6 Gaarde og 4 Huse af den Bye Holse; 2 Gaarde af Grarup; Hyllested; Kiøstrup; Tierholt eller Hamborggaard, en ufrie Gaard. Fyllestedmølle; Kiøstrupmølle.

15) **Ørte-** eller **Oure-Sogn** er Annexet til Brenderup-Kirke, og ligger i Skoubye-Herred, hvor det allerede findes anført ved No. 12 Pag, 284.

16) **Veilbye-Sogn** har i alt 70 Bøndergaarde. Til dette Sogn hører Kirkebyen Veilbye; Staurbye; Røyle, hvilke tre Byer ere nogenledes store. Aulbye, er en liden Bye med en Mølle. Kustrup, en liden Bye med en Mølle. Røylethaarup, har 2 Gaarde og 2 Huse. Bøgelund, har 3 hele og en halv Gaard. Strib, er to Færgemændsgaarde med et Færgested, kaldet Stribs-Færg, beliggende en liden halv Miil fra Kiøbstæden Middelfart mod Østen. Mange Reisende, som agte sig over til Jylland, lade sig ved disse to Færgemænd oversætte med Færger og Baade fra Strib over til Fridericia i Jylland. Ved dette Færgested er det lille Belt vel noget bredere end ved de andre Færgesteder, men Fragten er dog her noget lettere af Færger og Baade. Ved Strib er meget skjønt Fiskerie af Sild, Torsk, Hornfisk, Makrel og Aal i Beltet. Paa denne Odde, som haver været bevoxet med stærk Skov. laae fordem et Herresæde ved Navn Søeborg-Slot, hvoraf endnu sees Rudera af Graver og Volde. Paa bemeldte Odde var Aar 1650 af Kong Friderik den Tredie anlagt en Fæstning, kaldet Sophiæ-Odde, efter høibemeldte Konges Dronnings Navn; hvilken nye Fæstning og Sted paa Odden af den fyhnske Strandkant skulde svare til den lige over for paa Odden af Jyllands Strandkant liggende Fæstning og Stad Fridericia, som af Begyndelsen blev kaldet Frideriks-Odde. Man seer endnu kiendelige Rudera af de til samme Fæstning opkastede Skandser, Graver og Volde; men formedelst Mangel paa tilstrækkeligt Vand, hvilket de høie Strandbanker ikke kunde have i behørig, Forraad, kom Fæstningens og Stadens Anlæggelse ei til Fuldkommenhed. Man seer paa mange Landkort, at dette Stribs-Færg betegnes med det Navn Sophiæ-Odde. Stribsbugt er ingen god Havn for de Søefarende.

Til dette Sogn hører ogsaa Billeshaug, en Herregaard, ikke langt beliggende fra Stribsfærge, lige over for Fridericia, og har sit Navn af de gamle Biller. Aar 1760 solgte dens da værende Eier Gaard og Gods separat ved Auktion; men Aar 1764 købte dens da værende Eier Bøndergods til Gaarden igien, og gjorde den komplet. Hovedgaards-Taxten er 25 Tdr. 4 Skpr. 3 Fkr. 2 Alb. Hartkorn. Til Gaarden er en 30 Gaardmænd og 40 Huusmænd, samt god Skov. Ved Bøgelund-Skov ligger en aflang Plads, 40 Alne i Længden og 9 Alne i Bredden, rundt om besat med store Kampestene, som maae være en Reliquie af hedenske Offersteder, men ere dog større og anseeligere end de almindelige.

17) **Asperup-Sogn**. Dertil hører Kirkebyen Asperup, som har 15 Gaarde. Baaring, har 24 Gaarde. Kierbye, har været 10 Fiskerhuse, nu 10 Gaarde. Risum eller Risumlund, 2 Gaarde.

18) **Roerslev-Sogn** er Annexet til Asperup-Kirke. Dertil hører Roerslevbye, har 11 Gaarde. Blankebye, har 6 Gaarde. Udi Sognet paa en Høy er en stor Kiæmpebegravelse, tilligemed to andre, hvori den Kiæmpe Ranke, efter Fortællning, skal være begravet; deraf menes at være kommet den Vise: Ride, ride Ranke etc.

19) **Nørreaabye-Sogn**, har 26 Gaarde. Dertil hører: Nørreaabye, Byllerup, Gæstrup og Brangstrup.

20) **Indslev-Sogn** er Annexet til Nørreaabye-Kirke. Dette Sogn har 33 Gaarde. Ved Indslev-Kirke er altid Skiftested, naar Kongen reiser til Holsteen. Til Sognet hører: Indslev, Kierbyholm, Veierup, Taarup, Bubel; i hvilken Bye ligger Bubelgaard, en Eiendomsgaard i smuk Stand, af 17 Tdr. 4 Skpr. 3 Fkr. 1 Alb.; Gremmerlykke.

Efterfølgende Nyeborg-Amt.

Kilde: Nicolay Jonge,
Kongeriget Danmarks chorografiske Beskrivelse.
Kiøbenhavn 1777
Johan Rudolph Thieles Bogtrykkerie og paa hans Forlag, boende i store
Helliggieststrædet No. 150

Side 292 – 303.